

Nr 1271

av herr Möller i Göteborg och fru Anér
om tillsättande av etiska kommittéer för bedömning av djurförsök
vid forskningsanstalter.

Redan innan vi får en ny, behövlig lagstiftning om bättre djurskydd bör lekmän få vara med vid överläggningar om de etiska frågorna vid djurförsök som utförs vid forskningsanstalter i vårt land. Sedan veterinärstyrelsen vid årsskiftet upphört, är högsta tillsynsmyndighet vid dylika försök lantbruksstyrelsen med bl. a. länsveterinärerna; den lokala tillsynen i fråga om djurskydd utövas av hälsovårdsnämnderna.

Enligt 12 § i djurskyddslagen av den 19 maj 1944 fordras som regel tillstånd för att djur skall få användas för vetenskapliga experiment, undervisning eller liknande ändamål, om ångest eller annat lidande kan förorsakas djuret. Enligt 1 § i kungörelsen av den 17 november samma år med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål har Kungl. Maj:t undantagit universitet, högskolor, sjukhus m. fl. institutioner från 12 § i djurskyddslagen. Användningen skall ske under överinseende av institutionsföreståndaren.

Forskarna—läkarna bör inte ensamma få bestämma och ha insyn när det gäller djurförsöken. På område efter område i samhällslivet låter vi icke-expertter eller representanter för organisationer med olika intresseinriktning få vara med och fatta beslut eller åtminstone bli hörda i rådgivande, obligatoriska kommittéer. På samma sätt bör lekmannainsyn ske i de vetenskapliga institutionernas försöksverksamhet med djur.

Här möts de ansvarsfulla forskarnas intresse och de aktivt djurintresserade medborgarnas intresse. Plågsamma djurförsök bör i all görligaste mån stoppas, och så länge allmänheten inte genom representanter kan få insyn finns det alltid en förtroendeklyfta, som gäller vad som *måhända* sker innanför de vetenskapliga institutionernas väggar.

Enligt vår uppfattning måste diskussioner om etiska kommittéer leda till resultat. De får inte hindras av långa överväganden om vilken kompetens man skall fordra och vilken bakgrund man skall förutsätta hos ledamöterna. Huvudsaken är att man får personer som har tillräcklig bredd för att kunna bedöma dessa frågor.

Etiska kommittéer är inte främmande för de medicinska anstalterna och liknande organ i vårt land. Flera exempel kan ges:

Karolinska institutet

Från mitten av 1960-talet förekom en speciell kommitté vid Karolinska sjukhuset med uppgift att bedöma etiska frågor vid vetenskapliga experiment på människa. En utvidgad s. k. etisk kommitté tillsattes av Karolinska institutet under år 1966 med uppgift att enligt särskild instruktion bedöma sådana forskningsplaner som avser försök på människa vid samtliga till institutet knutna institutioner och kliniker samt att tillse att adekvata försiktighetsåtgärder vidtagits före försökens början. Den har bestått av ett tiotal lärare vid institutet. Vid flera sammanträden varje år har den behandlat en mängd framställningar om olika forskningsprojekt. I åtskilliga fall har fler informationer och överläggningar begärts eller ändringar av projekt blivit beslutade.

Medicinska fakulteten i Göteborg

Vid fakulteten finns en etisk kommitté. Vid sammanträde i december 1971 har denna för behandling även haft ett ärende uppe rörande försöksdjur.

Medicinska fakulteten i Linköping

En etisk kommitté har bildats, som skall bedöma och ge rekommendationer vid de planerade medicinska försök på människa och icke sövda djur som utförs vid fakulteten.

Statens veterinärmedicinska anstalt

Vid anstalten finns en konsulent i försöksdjursjukdomar. Uppgifterna består i hjälp och rådgivning vid sjukdomar hos djur i samband med bl. a. uppfödning och gäller inte inspektion i fråga om djurförsök.

Statens medicinska forskningsråd

Hos rådet finns sedan 1965 en rådgivande kommitté, försöksdjursnämnden. Den har bestått av läkare och veterinärer och haft ordföranden i Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund som adjungerad ledamot. Den har brukat sammanträda två till fyra gånger per år och bl. a. haft till syfte att göra djurens behandling så human som möjligt. Frågan om etiska kommittéer har diskuterats.

Vid remissutlåtande till jordbruksutskottet ifjol konstaterar forskningsrådet att försöksdjursnämnden "arbetar med dessa frågor bl. a. genom utbildning av såväl teknisk personal som forskare. Genom sådan utbildning främjas inte bara den medicinska forskningen utan även djurskyddssynpunkterna och *många försöksdjurs liv sparas* genom att onödiga och dåligt planerade försök förebyggs." (JoU 1971:36, s. 8, kursiverat här.)

Forskningsrådet har i januari 1971 beslutat att varje av rådet understött projekt, som innebär aktiviteter eller åtgärder rörande patienter eller försökspersoner och dessa aktiviteter eller åtgärder är betingade av undersökningens genomförande från forskningssynpunkt, skall underställas de lokala etiska kommittéerna för granskning.

Svenska läkaresällskapet

Sällskapet har en delegation för medicinsk etik, som enligt en instruktion skall bestå av tio ledamöter, varav fyra representanter för allmänheten. År 1969 förordade den dåvarande Läkarsällskapets kommitté för etiska frågor, utöver inrättandet av ovannämnda delegation, inrättande av etiska kommittéer vid de medicinska fakulteterna. Till ledamöter i dessa skulle dock enbart forskare utses.

Bilden ovan av etiska kommittéer är splittrad. Det framgår att etiska kommittéer i vissa fall förekommer, varför ett material för vissa erfarenheter finns att tillgå. Men det framgår framför allt att nuvarande läge har flera brister från den synpunkt som här behandlas, nämligen djurskyddsfrågor:

- Vid åtskilliga forskningsanstalter etc. finns inga etiska kommittéer.
- Då etiska kommittéer förekommer gäller deras verksamhet ibland enbart eller nästan uteslutande problem rörande försök på människor.
- Ofta är inte lekmän representerade i de etiska kommittéerna.
- Det saknas över huvud taget allmänna riktlinjer och en samordnande verksamhet för att åstadkomma effektivt fungerande och allsidigt sammansatta etiska kommittéer.

Därför finner vi det angeläget att statsmakterna nu ger sitt intresse till känna för att en dylik verksamhet kommer till stånd vid lantbruksstyrelsen, vid statens medicinska forskningsråd och vid de medicinska forskningsanstalterna. Som en riktighet bör gälla att ett par representanter för allmänheten och ett par representanter för djurskyddsorganisationer bör ingå i de etiska kommittéerna vid sidan av de tjänstemän och forskare som också utses.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi

- att riksdagen måtte besluta att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna att etiska kommittéer — för bedömning av bl. a. djurförsök — bör förekomma vid lantbruksstyrelsen, statens medicinska forskningsråd samt vid alla de forskningsanstalter m. m. som jämlikt 1 § i kungörelsen av den 17 november 1944 undantagits från djurskyddslagens 12 §.

Stockholm den 26 januari 1972

BIRGER MÖLLER (fp)
i Göteborg

KERSTIN ANÉR (fp)